

GAZETA TRANSILVANIEI.

Redactiunea si Administratiunea: tãrgulu inului
Nr. 22. — „Gazet'a“ iese de 2 ori in septemana: Joi'a si Duminec'a. — Pretiulu: pe 1 anu 10 fl., pe $\frac{1}{4}$ 3 fl. v. a. Tieri esterne 12 fl. v. a. pe unu anu sãu $2\frac{1}{2}$ galbini mon. sunatãria.

Anulu **XLI**.

Se prenumera la postele c. si r., si pe la DD. corespondenti. — Pentru un'a serie garmondu 6 cruceri v. a. Tacs'a timbrala à 30 cr. val. austr. de fia-care publicare.

Nr. 2.

Domineca, 820 Ianuariu

1878.

Cine pãrta vin'a ?

Brasiovu, in 7 Ianuariu st. v. 1878.

Compatriotii nostri maghiari necontenitu ne incredintiaza, ca ei nu voiescu nicidecum se ne maghiarizeze, nu au de gandu se ne impuna cu forti'a individualitatea, idiomulu loru specificu, ei diu, ca ceru dela noi numai cã se respectamu legea, se ne supunemu dispusetiuniloru ei. Nu mai incape indouieia, ca pretensiunea acẽst'a de a respectã legea, de a nu lucrã nimicu contra ei pe cale neiertata este un'a din cele mai juste, ca-ci ea constituie prim'a datorita a cetatianului. Poporulu romanu din Transilvani'a si Ungari'a nu numai ca este consciu de acẽst'a datorita cetatianesca, dẽr', potemu dice, s'a distinsu intre tãte popãrele patriei prin respectulu ce l'a datu intotdeauna legiloru, de-si erau catu se pãte de asupritãrie pentru elu. De ce dẽr' cu tãte aceste maghiarii si romanii nu incẽta a se invinovati unii pe altii in diuistica, in adunari publice si private? Pentru ce ne arunca maghiarii necontenitu in faãia, ca noi amu fi inimicii statului si nu amu respectã legele sale, si care este caus'a ca din partea nãstra, a romaniloru, nu mai incẽta plangerile in contra maghiarisarei violente? Dẽca nici unulu ne e de vina, unde se cautamu explicatiunea acestei nemulãtãmiri, care domnesce la ambele parti?

Unu singuru faptu din cele multe seversite sub oarmurirea maghiara va fi de ajunsu spre a ne dã o deslucire asupra starei adeverate a lucrului chiaru pe bas'a legiloru existente ale tierii nu se pãte efectui o apropiare, unu armistitiu intre interesele egoistice ale rassei domitãrie si intre cele ale esistintiei poporulu romanu.

Nu departe de muntele, care desparte Transilvani'a de tier'a unghuresca pe frumosulu dominu alu episcopiei de Orade'a-mare, in Beiusiu, unulu diu acei zelosi si prea demni archierei romani, cari intielegundusi marea loru chiamare faãia cu poporulu, a caruia pastoire le-a fostu incredintiat'ã provedinti'a, au sciutu se sacrifice tãta vieati'a si averea loru pentru inaintarea lui in cultura, nemuritoriulu episcopu Samuilu Vulcanu, a fundatu in deceniulu alu treilea alu secolulu nostru cu mari jertfe unu gimnasiu „pentru mai bun'a desceptare si luminare a seracei tinerimi romanesci“. Multi teneri fara mediulãce au aflatu la acestu institutu binefacatoriulu panea spirituala si cea materiala — ca-ci bunulu archipastoriu s'a ingrigitu si de hran'a scolariloru lipsiti — mare este numerulu aceloru buni patrioti si bravi cetatiani cari si-au castigatu fundamentulu culturai loru in gimnasiulu de Beiusiu. Este dẽr' fãrte naturalu ca romanii din acele parti au vediutu intotdeauna si vedu in infflorirea si progressarea acelu gimnasiu o garantia a bunastarei si inaintareiloru, unu faru luminatoriu pentru poporulu negligeatu de veacuri in cultura, celu mai mare bunu pe acestu pamentu.

Pe la anii 1850 fundulu gimnasiului de Beiusiu era de 110.000 florini, inse nu ajungea pentru acoperirea tuturor trebuintieru, cari cu timpulu se marira si se inmultira. Era dẽr' necessariu se capete unu subsidiu din vreo parte. Acestu ajutoriu l'a si castigatu in 1853 dela Majestate episcopulu de atunci Erdely. Gimnasiulu i se numerã in urm'a acẽst'a pe fiecare anu sum'a de 3706 fl. v. a. Salariulu professoriloru care pana aci era numai de 300 fl. la anu s'a potutu imbunatati mai corespunditoriu necessitatiloru timpului duplicanduse la 600 fl. Astfeliu s'a potutu sustienẽ gimnasiulu de Beiusiu pana in dilele presente.

Anii din urma inse au adusu o mare schimbare in viẽti'a acestui institutu de cultura romanescu. Situatiunea lui, care nu a fostu niciodata stralucita, a devenitu de unu timpu incãce atatu

de rea, incatu temerea si ingrigirea, ca gimnasiulu este amenintiatu fãrte in incesi esistinti'a s'a a trebuitu se cuprinda pe toti cati dorescu prosperarea lui, pe toti anicii si spriginitorii invetiamentulu romanescu din Ungari'a si Transilvani'a.

Nesce influentie sinistre, a caror'a instrumentu se facuse, din nenorocire, chiaru fostulu episcopu alu Oradiei-mari, tindu de multu la maghiarisarea gimnasiulu de Beiusiu, si ce este mai tristu, contrarii nedumeriti ai acestei scoli romanesci au reportatu deja insemnate succese in contra-i. Nu de multu reusira a esoperã cã mai multe studii se fia propuse in limb'a maghiara. Si ce sãrte astãpta astadi pe professorii gimnasiulu de Beiusiu? Ei, cei mai multi ómeni cu familia, sunt in periculu de a primi pentru venitoriu numai unu salariu de 300 fl. cã inainte de 1848, pentru-ca guvernulu a sistatu subsidiulu anualu ce se dã de 24 ani incãce gimnasiulu.

Nu ne vine in capu a combate mesur'a acẽst'a a guvernulu unghurescu cã nelegala. Nu, ministrulu culteloru va sci negresitu se justifice acẽst'a mesura inaintea legii. Potea-va elu se-o justifice inse inaintea poporulu romanu din aceste tieri, inaintea dreptatii si a ecuitatii, care cere cã tãte popãrele patriei se fia ajutorate catu mai multu in tre marginile legii in progressulu loru culturalu?

Bine, ca statulu dupa legile existente nu este datoriu a subventiunã scãlele confessionale — si dẽr' aci stãmu faãia c'unu casu esceptiunalu, ca-ci subventiunea aceea o capeta gimnasiulu de Beiusiu deja de multi ani si inca din marele „fõndu alu studiiloru,“ menitu pentru scopuri de cultura.

Correspondinti'a nãstra de mai la vale descrie cu coloru fãrte viui critic'a situatiune, in care se afla gimnasiulu de Beiusiu in urm'a retragerii subventiunei din partea guvernulu, nu ne scie spune inse adeverat'a causa, pentru care a procesu ministrulu astfeliu contra gimnasiulu romanu din cestiune. Pana nu se va convinge despre contrariulu opiniunea publica romana vavedẽ in actulu acẽst'a ministerialu o lovire indreptata contra esistintiei unui institutu de cultura romanescu, unui gimnasiu din cele mai vechi fundatu de unu jumetate de secolu. Se introdusesse deja in parte mare limb'a maghiara in acestu gimnasiu, nu ajungea acẽst'a? Mane poimane dẽca nu voru sari indata cei mai de aproape interessati in ajutoriulu materialu alu acestei scoli guvernulu va veni si va dice: Gimnasiulu nu se pãte sustienẽ, nu corespunde legii, pentru aceea vomu face din elu gimnasiu de statu maghiaru si atunci nu i va lipsi nici subventiunea necessara.

Dẽca ministrulu unghurescu a avutu in adeveru planulu acesta si dẽca romaniloru nu le-ar' succede catu mai grabicu a inlocui perderea acelu subsidiu cu ajutorie din mediulãce proprie scolare si bisericesci, s'ar' potẽ lesne implini dorinti'a maghiariloru si in loculu scãlei romanesci, fundate inainte cu 50 de ani de stralucitulu mecenate romanu, episcopulu Vulcanu, ar' potẽ se se redice unu gimnasiu maghiaru.

Atunci romanii ar' dice: „ne ati luat singurulu gimnasiu celu avemu in Ungari'a si ni l'ati maghiarisatu,“ ear' maghiarii ar' dice: „n'ati potutu corespunde legii amu trebuita se lucrãmu astfeliu contra vãstra.“ Romanii apoi ar' replicã: „Dẽca nu amu potutu corespunde legii voi sunteti de vina, de ce ne-ati luat subventiunea.“ Maghiarii in fine ar' raspunde: „Amu fostu in dreptu se ve sistãmu subventiunea, ca-c ilegea nu ne opresce noi nu suntemu de vina.“ — Cine ar' fi dẽr' de vina?

Processe de pressa ale „Gazetei Transilvaniei.“

Avemu doue processe de pressa. Contra editorulu si fostulu redactoru alu acestei foi d. Iacobu Muresianu au fostu indreptate doue acusatuni ale procurorelui din Sibiiu pentru crim'a de conturbarea liniscai publice. Tribunalulu din Sibiiu a otaritu pentru pertractarea primulu processu inaintea juriulu diu'a de 12 Februariu, ear' pentru pertractarea celui alu doilea diu'a de 26 Februariu st. n- 1878. Acusatiunea care se refera la primulu processu suna asia:

Acusatiunea

procurorulu reg. din Sibiiu, presentata tribunalulu reg. din Sibiiu cã tribunalulu de pressa, in 24 Octobru 1877 sub nr. crim. 9182 din an. tr. dimpreuna cu tãte actele de instructiune, contra redactorelui Iacobu Muresianu din Brasiovu pentru crim'a de conturbarea liniscai publice, comisa pe calea pressei.

Onorabilu tribunalulu regescu cã judecatoria de pressa! In sensulu ordinatiunei ministeriali din 14 Maiu 1871 nr. 1498, am facutu in 16. Iuliu a. c. nr. 2466 aretare criminala contra fãiei periodice „Gazet'a Transilvaniei“, ce apare in Brasiovu pentru cele cuprinse in aline'a a patr'a a unei corespondintie datate din Bucuresci si publicata in nr. 44 dela 21 Iuniu a. c. sub rubric'a „Romania“ — mai departe pentru cele publicate in aline'a a patr'a comunicatulu aparutu in nr. 47 din 1 Iuliu a. c. si datatu din Brasiovu 30 Iuniu, in urm'a carei a fãtatã juete de instructiune in cause de pressa incheiãndu instructiunea si comunicãndu-o cu mine, am onãre a o asterne aici si a-mi desvoltã acuzarea precum urmẽza:

La instructiune dlu redactoru responsabilu Iacobu Muresianu a luat asupru s'a responsabilitatea pentru articolii incriminati si n'a voit se numesca pe auctorii loru. Acusatiunea mea o basezu 1. pe cele cuprinse in aline'a a patr'a a corespondintiei datate din Bucuresci si publicata in numit'a fãia periodica nr. 44 dela 31 Iuniu a. c. sub rubric'a „Romania,“ si anume pe acea parte, ce se incepe cu „se punemu inse“ si se estinde pana la „vecinic'a pomenire“. — 2. Pe cele cuprinse in aline'a a patr'a a comunicatulu publicatu totu in aceea si datatu din Brasiovu 30 Iuniu, si anume pe partea ce se incepe cu „ori-catu de multu“ si se estinde pana la „din Carpati in Balcani.“

Cuprinsulu ambeloru comunicate formẽza substratulu crimei de conturbarea liniscai, prevediuta in §. 65 alu codicelui penalu. Apoi in sensulu §. 33 alu procedurii de pressa din 1852, Iacobu Muresianu cã redactoru respunditoriu si proprietariu este responsabilu pentru ambii articli incriminati, de aceea indreptu contra lui acẽst'a acusatune pentru crim'a calificata in §. 65 alu codicelui penalu si me rogu a se defige terminulu de pertractare inaintea curtii de jurati. Martori si espteri nu se receru.

Sibiiu in 22 Octobru 1877

Deesi Iános m. p.
procuroru reg.

Resolutiunea tribunalulu: Pentru pertractarea acestei acusatuni inaintea curtii de jurati se defige diu'a de 12 februariu 1878 la 8 óre demanẽti'a, la care terminu are de a se infaãisã inaintea acestui tribunalulu cã judecatoria criminala atatu acusatoriulu publicu, catu si acusatulu, si anume acestu din urma sub greutatea consecintieru de dreptu precisate in §§-ii 36 si 37 ai ordinatiunei din 1871 referitãria la procedur'a judecatoriei de pressã.

Datu in Sibiiu la 7 Ianuariu 1878. Presedintele tribunalulu reg. cã judecatoria de pressa.

Schedius m. p.

